

Баб'як Ірина,
викладачка Полтавського фахового
коледжу мистецтв імені М.°В.°Лисенка
(м. Полтава)

ЗНАЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО ДЛЯ ВИХОВАННЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

***Анотація.** У статті коротко подається інформація про діяльність Василя Барвінського і його долю. Означено роль композитора в українській музичній культурі. Подано перелік творів для добору репертуару, а також інформація про нові збірки.*

***Ключові слова:** відродження, Василь Барвінський, українська культура, поліфонічне мислення.*

Ми живемо в буремний час боротьби з одвічним ворогом, тоталітарним режимом російської імперії – рашизмом, коли ціною крові найкращих представників нашої держави маємо можливість відкривати для себе і прийдешніх поколінь дорогоцінні скарби культурних надбань, що були сховані від українського народу в архівах КДБ під грифом «секретно».

У 80-90 роках ХХ століття відбулося відродження заборонених за часів тоталітаризму видатних постатей української науково-мистецької еліти. Серед них – Василь Барвінський, 135-літній ювілей якого було відзначено цього року. Композитор народився 20 лютого 1888 року в Тернополі у родині відомих освітян. Прадід Василя – Мартин – обирався ректором Львівського університету. Батько – Олександр Барвінський – був видатним освітянином, який впроваджував українську мову в школах, укладав підручники, захищав інтереси галичан в австрійському парламенті. Мати – Євгенія – керувала тернопільським хором, була першою вчителькою музики свого талановитого сина. В оселі Барвінських часто бували Микола Лисенко, Пантелеймон Куліш.

Видатний композитор, педагог, музичний критик, директор Львівського музичного інституту ім. М.°В.°Лисенка (до другої світової війни – українська консерваторія у Львові). У роки німецької окупації він зумів зберегти цей музичний інститут, бібліотеку Галицького музичного товариства, унікальну музичну інструменти, а головне, врятував від вивозу на примусові роботи в Рейх сотні студентів. У 1948 році за сфальшованим звинуваченням став жертвою сталінського режиму і був ув'язнений до таборів ГУЛАГу на 10 років разом із дружиною Наталею, донькою видатного українського вченого-фізика Івана Пулюя. Композитор був також підданий покаранню, яке винайдене Сталіним, – спаленню всіх його творів. Але рукописні копії творів В.°Барвінського вціліли у приватних колекціях емігрантів з Галичини. Так було врятовано фортепіанний концерт, що над ним композитор працював з 1918 до 1938 року. Завдяки зусиллям композитора Анатолія Кос-Анатольського вдалося повернути Василя Барвінського з каторги. Після повернення до Львова композитор до кінця свого життя намагався відновити з пам'яті свої творчі здобутки. Із забуття повернулася низка творів, з яких найяскравішим став «Фортепіанний секстет». Заборона концертів, вилучення його творів із програм, зривання афіш, тяжка хвороба дружини, матеріальні нестатки, психологічний тиск влади остаточно підірвали здоров'я композитора і 9 червня 1963 року він пішов у засвіти.

Василь Барвінський дуже любив дітей. І хоч своїх не мав, та з любов'ю писав для них

п'єси різного характеру, усі – на основі інтонацій українських народних пісень. Таких дитячих п'єсок композитор створив понад двадцять. Десять із них збереглися. Вони були надруковані у збірці «Наше сонечко грає на фортепіані» ще у 1935 році. Цю збірку композитор скомпонував для доньки своїх друзів Марії Пшенички, яка у подальшому стала відомою музикознавицею Марією Загайкевич. П'єси «Сонечко», «Лелека», «Комарик», «Дошик», «Зозуленька», «Телятко», «Жучок і Жучиха», обробки українських народних пісень «Ой ходила дівчина бережком», «Жала Ганнуса шовкову траву», як і обробки колядок «Не плач, Рахиле», «На небі зірка», п'єси з циклів «Шість мініатюр на українські теми», обробки лемківських пісень, «Український танок» та «Заколисну пісню» радо вивчають і виконують в концертах і конкурсах і нині. Прелюдії, а особливо п'єса «Метелиця» рідко виконуються юними виконавцями.

У 60-і та на початку 70-х років вже минулого століття, до початку репресій національно-свідомої української еліти, випускалося багато нот. Серед таких знаходимо «Лірницьку пісню» Василя Барвінського (Київ, 1962 рік). То ж передивімося ще й старі ноти, поки їх не «списали за віком». Не забуваймо і «Поліфонічні п'єси для фортепіано», перекладені Ісааком Берковичем хоріві твори українських класиків. Це – добра школа поліфонічного мислення.

Тому й не дивно, що виконання найскладніших поліфонічних зразків вимагає відповідної підготовки і виховання поліфонічного музичного мислення змалечку. Зазначимо, що українська музична культура сягає корінням партесного співу пори козацького бароко, коли фестивалі таких концертів, іноді 24-голосного виконання, тривали і понад тиждень (з інтер'ю викладача Дрогобицького музучилища імені Василя Барвінського Ореста Михайловича Нижника).

Критики називали В.°Барвінського етноцентричним композитором. Його спосіб написання був зразковим для європейської культури у творенні глибоко національної музики. «Лірницька пісня» є саме таким зразком, що проникає своїм змістом у глибини історії України, змальовує її велич і тяглість, важливість для сьогодення.

Позитивним є те, що останніми роками перед широкомасштабним вторгненням рашистів, за підтримки Українського культурного фонду видавалися і розповсюджувалися до мистецьких навчальних закладів збірки фортепіанних п'єс як для початківців («Хочу грати на фортепіано», автор-упорядник Наталія Гриднева. Київ. Музична Україна. 2012), так і для старших виконавців («Українська фортепіанна музика ХХ-ХХІ століття» у 3-х випусках. Київ. Музична Україна. 2018). У збірці для початкових класів серед вправ і п'єс українських і зарубіжних класиків зустрічаємо і «Лелеку» Василя Барвінського, а наприкінці збірки в «Регтайм-сонаті» Богдана Кривоуста, у третій частині чуємо в епізоді органічно вплетену тему з хору Миколи Леонтовича «Діду мій, дударіку». У збірці для старших виконавців знаходимо три прелюдії з циклу «П'ять прелюдій Василя Барвінського».

З 2003 року у тернопільській музичній школі №1, яка знаходиться поблизу будинку, в якому композитор побачив світ, впроваджено конкурс ім.°Василя Барвінського. В ньому щороку беруть участь учні від 7 до 13 років, в обов'язкову конкурсну програму входить один твір композитора.

Зазначимо важливість повернення до освітнього процесу мистецьких закладів імен видатних українців-композиторів, серед яких чільне місце посідає Василь Барвінський.

Потребують вивчення і пропагування твору Миколи Леонтовича, геніального поліфоніста, міністра УНР, застреленого у батьківській хаті чекістським агентом Афанасієм Грищенком, якого весь світ знає за його «Щедриком». Чи багато творів Віктора Косенка, фактично закатованого НКВС вивчаємо і виконуємо, крім «Дощика» і «Пасторалі»? Нечасто почуєш «Етюди у формі старовинних танців», а вони заслуговують на нашу увагу і любов.

Список використаних джерел

1. Новосядла°І., Бачинська°Ю. Методичні засади Василя Барвінського у навчанні піаністів (до 130-річчя від д. н. композитора) // *Ювілейна палітра 2018: до пам'ятних дат видатних українських музичних діячів і композиторів* : збірник статей та матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (6-7 грудня 2018 року). Суми: СДПУ ім. °А. °С. °Макаренка, 2018. С. 54-62.
2. Фільц°Б. Василь Барвінський та його внесок у національне музичне мистецтво (до 130-ти річчя від дня народження композитора) / Режим доступу: <https://sm.etnolog.org.ua/zmist/2018/3/62.pdf>

Белько Олег,

кандидат історичних наук,
викладач вищої категорії
Полтавського фахового коледжу
мистецтв імені М. В. Лисенка;
завідувач редакційно-видавничого
відділу Полтавської обласної
універсальної наукової бібліотеки
імені І. П. Котляревського,

Білько Олександр,

заслужений вчитель України,
викладач вищої категорії
Полтавського фахового коледжу
мистецтв імені М. В. Лисенка,
(м. Полтава)

МИСТЕЦЬКІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У ФОРМУВАННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

***Анотація.** Стаття присвячена ролі закладів мистецької освіти у формуванні регіональної ідентичності населення. Регіональна ідентичність, регіональне самовизначення, самосвідомість є важливими факторами функціонування місцевості як єдиного територіального і соціокультурного простору. Наводяться приклади, як проводячи різнопланову роботу зі збереження історії та культури, традицій області заклади мистецької освіти на сучасному етапі слугують опорою для зародження регіональної самосвідомості.*

***Ключові слова:** регіональна ідентичність, заклади мистецької освіти, Полтавський фаховий коледж мистецтв імені Миколи Лисенка.*

Демократизація українського суспільства змушує критично переглянути характер відносин між мистецьким навчальним закладом та здобувачами освіти, роль закладів у